

УДК 371.31

ОРГАНІЗАЦІЯ ФАКУЛЬТАТИВНИХ ЗАНЯТЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ) У ТЕХНІЧНОМУ ВНЗ

Приходько О. О.

Стаття присвячена питанню організації факультативних занять з іноземної мови у технічному ВНЗ. Розглянуті традиційні та інноваційні види діяльності на факультативних заняттях з іноземної мови. Запропоновано комплекс засобів, націлених на розвиток професійних комунікативних навичок за спеціальністю та показана ефективність їх використання.

Ключові слова: факультативне заняття, комплекс засобів, професійна компетенція

Статья посвящена вопросу организации факультативных занятий по иностранному языку в техническом вузе. Рассмотрены различные традиционные и инновационные виды деятельности на факультативных занятиях по иностранному языку. Предложен комплекс средств, направленных на развитие профессиональных коммуникативных навыков по специальности и показана эффективность их использования.

Ключевые слова: факультативное занятие, комплекс средств, профессиональная компетенция

The issue of arranging optional classes in foreign language at the technical university is investigated. Different traditional and innovative kinds of activity at the optional classes in English are considered. The complex of means aimed at the development of professional competence is proposed and the efficiency of their use is shown.

Key words: an optional class, the complex of means, professional competence

---

Необхідною і обов'язковою складовою професійної підготовки студента, основою його успішної професійної діяльності як майбутнього фахівця є мова спеціальності. Майбутньому фахівцеві необхідно не лише володіння професійними вміннями і навичками, але і здатність ефективно використовувати отримані знання при вирішенні завдань професійної комунікації не лише рідною мовою, але й іноземною.

Підготовка фахівців у немовному ВНЗ повинна формувати у студентів здатність адаптуватися до економічних, професійних і інформаційних процесів, що постійно швидко змінюються. Проте тут виникають деякі проблеми. На вивчення іноземної мови для немовних спеціальностей відводиться недостатня кількість годин, студенти мають різний рівень базової підготовки, спостерігається недостатній рівень мотивації, заважає завантаженість студентів іншими предметами.

Проте, в даний час кваліфікований фахівець повинен добре володіти іноземною мовою. Вирішити цю проблему допомагає організація факультативних занять. Вони дозволяють збільшити час на повторення, закріплення і активізацію матеріалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що ідея організації факультативних курсів в системі освіти України не нова. Факультативні курси використовуються у практиці шкільної освіти, однак, на переконання таких відомих методистів, як Є. І. Пассов, Л. С. Панова, С. Ю. Ніколаєва, М. М. Фіцула факультативи мають великий освітній і виховний потенціал при використанні у вищих навчальних закладах.

Як зазначає М. Фіцула, "упровадження у вищому навчальному закладі факультативів сприяє активності студентів у навчальному процесі, стимулює їх до наукового дослідження, до тривалої самостійної роботи над розв'язанням певної проблеми. Така форма організації навчання підвищує ефективність навчальної діяльності студентів шляхом індивідуалізації" [7, с. 145].

Оскільки Міністерство освіти і науки пропонує університетам створити студентам умови для поглибленого вивчення англійської мови, в Херсонському національному технічному університеті організовані заняття з іноземної мови у вигляді факультативу для студентів старших курсів, що вже закінчили вивчення іноземної мови, в рамках нормативної дисципліни.

Раніше вищі навчальні заклади централізовано отримували навчальні плани, де чітко визначалася кількість годин на той чи інший предмет. Тепер університети отримали право самостійно вирішувати як, чому, і в яких обсягах вчити. У нашому ВНЗ студенти немовних спеціальностей вивчають іноземну мову як нормативну у кількості 90 годин в основному на 1 курсі. Відповідно до програми в матеріал включені основні розвиваючі теми і теми, пов'язані з майбутньою професією студента. Студенти опановують граматичні навички, основну загальнонавчальну і загальнонаукову лексику, а також лексику за фахом. Для більш поглибленого вивчення іноземної мови на 2-3 курсі в програму навчання входить факультатив з іноземної мови.

Факультатив є обов'язковим для всіх студентів і виставляється в розклад занять. Заняття проводяться один раз на тиждень. Для викладачів факультативні заняття входять до складу бюджетного навантаження. Курс факультативних занять продовжує і розвиває основний курс. Він створює можливості для додаткового використання програмного матеріалу у всіх видах мовленнєвої діяльності. На заняттях удосконалюються лексико-граматичні навички, розвиваються мовленнєві вміння в умовах, максимально наближених до реального спілкування. Виконання мовних вправ, обговорення тем, що вивчаються в парах і групі також сприяє розвитку комунікативних навичок.

Досягнення оптимальних результатів у вивченні і навчанні іноземної мови можливе лише за наявності відповідного навчально-методичного забезпечення, що розроблене спеціально для проведення факультативних занять. Викладачі кафедри іноземних мов мають достатній науково-методичний досвід організації факультативних курсів, так як на кафедрі з 2013 року організовані платні мовні курси вивчення іноземних мов для студентів з різним рівнем вмінь і навичок. Отже, в основу навчально-методичного комплексу, що розробляється спеціально для факультативних занять з іноземної мови покладено практичний досвід викладачів та основні методичні принципи викладання іноземної мови у немовному ВНЗ.

Основною формою роботи на факультативному занятті є групова форма. Необхідно чітко змодельювати і спланувати заняття, врахувати всі специфічні завдання, які можуть стояти при роботі з англійською мовною літературою, а також розробити послідовність завдань в ході конкретної діяльності. Викладач повинен відібрати ті види і типи текстів за спеціальністю, що вивчається, які допоможуть студентам реалізувати комунікативні можливості мовлення. [8, с. 21].

У немовному ВНЗ студенти мають справу зі спеціальною лексикою, вони працюють з різним за об'ємом спеціалізованим текстовим матеріалом, лексикою і граматичними конструкціями, які властиві мові спеціальності. На початковому етапі студенти не володіють достатніми знаннями у професійній сфері. Це викликає певні труднощі, пов'язані з розумінням і перекладом текстів. Проте студентам необхідно не лише зрозуміти зміст матеріалу, що використовується, але і включити його в мовленнєву діяльність. Від цього багато в чому залежить формування і підтримка інтересу до іноземної мови.

Вивчення лексики за фахом слід починати з простих вправ, поступово їх ускладнюючи, повторювати вивчений матеріал і доводити навички до автоматизму. Проте головною і неодмінною умовою повинна залишатися постійна комунікативна орієнтованість на усне мовлення в рамках конкретних мовних ситуацій [4, с. 12].

Починати слід з простих описів і характеристик та монологічної форми їх обробки на самому початковому етапі. Потім можна вивчати і складніші за структурою і стилем тексти. Необхідно відібрати для роботи матеріал, враховуючи попередні знання з іноземної мови і спеціальності. Після відбору словотворчих, лексичних і граматичних структур, необхідних для освоєння текстів, що вивчаються, починається їх тренування.

Слід постійно пам'ятати про “діалогічну” форму вправ, у тому числі і при введенні лексики. Пріоритетне значення має принцип професійної спрямованості навчання. Суть його полягає в тому, щоб лексичний матеріал, що вивчається, був максимально наближений до майбутньої професії [6, с. 105].

Щоб добитися поставленої мети і навчити студента протягом обмеженого навчальними рамками періоду говорити про проблеми своєї спеціальності і розуміти мову носіїв мови необхідно використовувати у процесі навчання не лише традиційні, але і інноваційні методи, роблячи рішучий опір на принцип комунікативності. Також необхідно враховувати новітні комунікативні особливості мови спеціальності відповідно до профілю.

Дуже ефективним в процесі навчання є створення проблемних ситуацій. Це допомагає залучити студентів до активної розумової діяльності. Щоб створити проблемні ситуації, можна використовувати наступні прийоми: 1. Спонування до теоретичного тлумачення і пояснення явищ, фактів, подій, використовуючи аналогії або зіставлення; 2. Спонування до аналізу фактів і явищ дійсності; 3. Залучення прикладів з життєвих ситуацій; 4. Ознайомлення з фактами, які вимагають пояснення, припущення; 5. Проекція проблемної ситуації на групу з метою пояснення; 6. Рішення нової задачі на прикладі відомої ситуації; 7. Аналіз декількох ситуацій проблемного характеру і класифікація способів їх рішення [5, с. 45].

Перевага віддається завданням, пов'язаним з висловлюванням власної думки. Висловлюванню своєї думки можна вчити на кожному занятті: і на етапі мовної практики, і на етапі тренування. Це веде до вдосконалення структури мови, правильної граматичної побудови висловлювання, розвитку умінь зіставляти, узагальнювати, чітко формулювати свою точку зору, приймати рішення у зв'язку з поставленою проблемою. Все це може бути в майбутньому використано в професійній діяльності студентів.

Також варто використовувати рольові ділові ігри. Навчальна ділова гра є практичним заняттям, що моделює різні аспекти професійної діяльності студентів і забезпечує умови комплексного використання знань предмету у професійній діяльності. В основі навчальної ділової гри лежать наступні елементи: 1. Імітування професійної діяльності; 2. Поетапний розвиток; 3. Наявність конфліктних ситуацій; 4. Спільна діяльність учасників гри; 5. Опис об'єкту ігрового моделювання; 6. Контроль ігрового часу; 7. Система оцінки ходу і результатів гри; 8. Елемент змагання. [4, с. 256].

Також на факультативних заняттях дуже часто використовуються зручні як у створенні, так і у використанні електронні презентації. Це заняття, виконані в програмі Microsoft POWER POINT з використанням аудіо, графіки і анімації. На заняттях з використанням даної програми допускається елемент творчості при підготовці і показі презентації Powerpoint. Проте при цьому викладач повинен завжди пам'ятати про те, що перед ним стоять конкретні навчальні завдання, виконання яких залежить від якості створених ним навчальних матеріалів. [1, с. 38].

Використання презентації Powerpoint в навчальному процесі обумовлює вживання певних видів вправ. У сфері комп'ютерних технологій ті різновиди вправ за способом здійснення мовленнєвої діяльності, які пропонує Є. І. Пассов, а саме: імітаційні, підстановлювальні, трансформаційні, репродуктивні, набувають нових властивостей, обумовлених технічними можливостями програми. [5, с. 93]

Викладач іноземної мови, який працює на немовних спеціальностях, повинен добре знати особливості наукових і технічних текстів за спеціальністю, що вивчається, знати спеціальну термінологію. Викладачеві необхідно знаходити певні методичні прийоми, які сприяють ефективному проведенню заняття, визначити тему, підібрати відповідний матеріал і розташувати за мірою складності завдання, направлені на його відпрацювання, використовуючи різні способи реалізації комунікативних завдань.

Інтерес студентів до факультативного курсу і спонукає, і вимушує викладача підбирати теми, що оптимально відповідають науково-технічному прогресу, відображають особливості сучасного виробництва, його вимоги. [6, с. 124]. Оскільки в підручниках не завжди можна знайти необхідний матеріал, то дуже часто викладачам кафедри доводиться складати свої власні навчально-

методичні розробки або підбирати і адаптувати до рівня групи вже наявний навчальний матеріал. Цей матеріал необхідно систематизувати так, щоб він відповідав цілям і завданням процесу навчання і сприяв ефективному засвоєнню програмного матеріалу.

Якщо матеріал правильно підібраний, професійно-орієнтований, доступний в мовному відношенні, з цікавими завданнями, то він буде стимулом-реакцією для роботи, допоможе уникнути одноманітності в організації навчального процесу, і буде одним з ключових компонентів успішного проведення факультативних занять.

Підводячи підсумки, можна сказати, що у викладанні іноземної мови факультативні заняття займають важливе місце і проводяться відповідно до специфіки предмета. Факультативний курс складає єдине ціле з основним курсом. Будучи окремою системою занять, він надає широкі можливості для формування і розвитку мовних компетенцій і, отже, мотивує студентів до вивчення іноземної мови з метою використання її в своїй подальшій професійній діяльності.

Література

1. Беляева Л.А. Презентация PowerPoint и ее возможности при обучении иностранным языкам / Л. А. Беляева // Иностранные языки в школе. – 2008. – №4. – С. 36-40.
2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях : навчальний посібник / [С. Ю. Ніколаєва, С. В. Гапонова та ін.]. – К. : Ленвіт, 2004. – 208 с.
3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах [Підручник] / [Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін.]. – К. : Академія, 2010. – 328 с.
4. Настольная книга преподавателя иностранных языков : справочное пособие / [Е. А. Маслыко, П. К. Бабинская, А. Ф. Будько и др.]. – Минск : “Высшэйшая школа”, 1992. – 445 с.
5. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению [Текст] / Е. И. Пассов. – М.: Наука, 1989. – 276 с.
6. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие для студ. высших учебных заведений. 3-е изд., испр. и доп. [Текст] / Е. С. Полат. – М.: Академия, 2008. – 273с.
7. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник [Текст] / М. М. Фіцула. – К. : Академвидавництво, 2006. – 351 с.
8. Шульдына Л. Б. Факультатив по иностранному языку - необходимое звено в системе многоуровневой подготовки студентов технического вуза / Л. Б. Шульдына, И. В. Леушина // Организация процесса обучения студентов в магистратуре. – Н. Новгород: НГТУ, 2000. – С. 21-22.